

PS2012RGW10
AGENDA LANDBOUW

Inhoud

1	INLEIDING.....	3
2	EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID EN ONDERNEMERSCHAP.....	4
3	BEHOUDEN EN VERSTERKEN VAN EEN ECONOMISCH VITALE LANDBOUW	5
4	SCHAALVERGROTING AFGESTEMD OP DE KWALITEIT VAN HET LANDSCHAP.....	12
5	VERSTERKEN DUURZAAMHEID EN EEN AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING	13
6	VERSTERKEN RELATIE PLATTELAND EN STAD.....	20
7	ONTWIKKELINGEN.....	24
8	INSTRUMENTEN.....	25
9	FINANCIËN	29
10	TOT SLOT	30
	AFKORTINGEN.....	31

1 INLEIDING

In 2011 hebben Provinciale Staten de Landbouwvisie vastgesteld, die aanvullend is op de Economische Visie. De voorliggende Agenda Landbouw is hiervan een uitwerking. De Agenda Landbouw geeft voor de periode 2012 tot en met 2015 aan waar de provincie Utrecht in haar landbouwbeleid op wil inzetten. De Agenda Landbouw maakt duidelijk welke werkzaamheden de provincie tot en met 2015 wil uitvoeren om een stap te zetten in het bereiken van het toekomstbeeld voor 2025 zoals geschetst in de landbouwvisie.

Om te komen tot de realisatie van het toekomstbeeld richt de provincie zich op vier onderwerpen die in deze agenda uitgewerkt zijn in activiteiten. De onderstaande vier onderwerpen worden achtereenvolgens uitgewerkt:

- Behouden en versterken van een economische vitale landbouw (hoofdstuk 3)
- Schaalvergroting afgestemd op de kwaliteit van het landschap (hoofdstuk 4)
- Versterken duurzaamheid en een aantrekkelijke leefomgeving (hoofdstuk 5)
- Versterken relatie platteland en stad (hoofdstuk 6)

Er zijn verschillende instrumenten die een relatie hebben met de uitvoering van landbouwbeleid. De volgende instrumenten en hun relatie tot de uitvoering van de Agenda Landbouw komen aan bod:

- Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)
- Landbouw Milieu (LaMi)
- Vergunningverlening en handhaving
- De Agenda Vitaal Platteland doelenboom, uitvoeringsverordening subsidies ILG en gebiedsprogramma's voor Utrecht Oost en Utrecht West
- Kennisnetwerken

2 EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID EN ONDERNEMERSCHAP

Om de landbouw toekomstperspectief te bieden kiest de provincie voor nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de landbouwsector en op ruimte voor ondernemerschap.

Eigen verantwoordelijkheid

In de landbouwvisie verstaan we onder ondernemerschap vooral het nemen van eigen verantwoordelijkheid door de ondernemer. De boer weet wat nodig is voor een gezonde bedrijfsvoering en wat past bij zijn eigen competenties. De provincie biedt ruimte aan de boer maar geeft ook de kaders en de fysieke grenzen aan (structuurvisie). De geboden ruimte en de kaders kunnen betrekking hebben op ruimtelijke mogelijkheden (regels voor vestiging, omschakeling en bouwblokvergroting in de PRS/PRV) of milieu (Stikstofverordening, Provinciale Milieuverordening). Via het instrument landinrichting en ondersteuning bij vrijwillige kavelruil helpt de provincie om de externe productieomstandigheden en verkaveling van de landbouw te verbeteren.

Verantwoordelijkheid provincie en agrarische ondernemer

Als de provincie samen met de landbouw maatschappelijke doelen wil bereiken dan neemt de provincie mede verantwoordelijkheid. De provincie probeert de keuze van de boer te beïnvloeden als dat nodig is voor bijvoorbeeld landschap, natuur, dierenwelzijn en bovenwettelijke maatregelen voor milieu. Het sturen van de keuzes doet de provincie door boeren te verleiden tot aanvullende inspanningen, door partijen bijeen te brengen en soms in de vorm van een financiële beloning.

Bovengeschetste lijn uit de landbouwvisie die duidt waar de verantwoordelijkheid met name ligt is doorgetrokken in de voorliggende Agenda Landbouw.

3 BEHOUDEN EN VERSTERKEN VAN EEN ECONOMISCH VITALE LANDBOUW

RUIMTELIJKE GROEI

Schaalvergroting en Topstallen

Voor een economisch rendabele bedrijfsvoering wil de provincie het ruimtelijk mogelijk maken om te groeien. Deze ruimtelijke groei wordt vooral geregeld in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRS/PRV). Om de landbouw een blijvend economisch perspectief te bieden geven wij de landbouw in de ontwerp PRS/PRV in algemene zin de ruimte om door te groeien tot een bouwperceel van maximaal 1,5 ha. Dit is voldoende voor een normale bedrijfsvoering. Vanwege de voortgaande schaalvergroting maken we doorgroei naar een bouwperceel van 2,5 ha onder voorwaarden mogelijk. Voor grondgebonden veehouderij geldt dit voor de hele provincie. Voor de niet-grondgebonden veehouderij is dit alleen mogelijk in delen van het reconstructiegebied. Voor verdere ruimtelijke informatie zoals bijvoorbeeld de voorwaarden voor groei verwijzen we naar de PRS/PRV. Participatie in het project 'kwaliteit van topstallen' is een agendapunt voor de Agenda Landbouw, voortkomend uit de ontwerp PRS/PRV. Dit project beoogt om tot stalontwerpen te komen die optimaal tegemoet komen aan maatschappelijke wensen voor landschap, natuur, milieu en dierwelzijn.

Landbouw Effect Rapportage (LER)

Om tijdens de beleidsontwikkeling tijdig inzicht te hebben in de effecten van het voorgenomen ruimtelijk beleid uit de PRS op de leefomgeving is parallel aan de ontwerp PRS gewerkt aan de planMER. De landbouw is een belangrijke drager van het landelijk gebied. De effecten van het ruimtelijk beleid op de landbouw zijn beschouwd in een landbouw effect rapportage (LER), onderdeel van de planMER. De conclusie van deze LER is dat het landbouwbeleid in de PRS in grote lijnen een voortzetting is van het beleid uit de huidige ruimtelijke Structuurvisie Streekplan 2005 – 2015 en het Reconstructieplan. Met name het beleid t.a.v. de bouwblok grootte en de herijking EHS zijn nieuw. Wijzigingen ten opzichte van eerder beleid vallen eerder positief uit voor de landbouw dan negatief. Beleidsvoornemens in de PRS voor het landelijk gebied zijn gericht op het behouden van een sterke landbouwstructuur. Grote niet agrarische beleidsvoornemens in het landelijk gebied zijn met name de beoogde locaties woningbouw en bedrijventerreinen. Voor de aldaar gevestigde individuele agrariër kan dat grote gevolgen met zich meebrengen. De landbouwstructuur als geheel wordt naar verwachting niet ernstig geschaad. Wel wordt opgemerkt in de LER dat veranderingen in andere beleidsdoelen effect kunnen hebben op de mogelijkheden voor de landbouw. Bij toekomstige inpassingsplannen waarbij meer dan 100 ha landbouwgrond van functie wijzigt of anderszins ingrijpend wordt beïnvloed, zal de provincie een LER opstellen.

Landinrichting en ondersteunen vrijwillige kavelruil

In grote delen van Utrecht zijn in de afgelopen decennia landinrichtingsprojecten uitgevoerd. Uit een in 2011 uitgevoerd onderzoek is gebleken dat de landbouwstructuur en verkaveling in Utrecht overwegend goed zijn. Lokaal kan nog verbetering van de verkaveling wenselijk zijn. De provincie zal de nog lopende landinrichtingsprojecten RAK Kromme Rijn en Lopikerwaard afronden. Verder wordt de komende jaren ingezet op verbetering van de landbouwverkaveling in samenhang met andere prioritaire opgaven (bijvoorbeeld het Akkoord van Utrecht en het convenant Groot Wilnis Vinkeveen). De provincie ondersteunt vrijwillige onderlinge kavelruil tussen boeren door de inzet van een kavelruilbegeleider en subsidiëring van notariskosten en kadasterkosten.

ONDERWERP (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Topstallen (Stalontwerpen die optimaal tegemoet komen aan maatschappelijke wensen voor landschap, natuur, milieu en dierwelzijn.)	Kennis inbrengen	Collega's ruimtelijke ordening en milieu, Gemeenten, programmabureaus	Participeren in het project 'kwaliteit van topstallen' ter ondersteuning van bedrijven die door willen groeien van 1,5 naar 2,5 ha. (Ruimtelijk Actieprogramma (RAP) project)	Maatschappelijk verantwoorde topstallen; we gaan voor 6 topstallen in Utrecht
Landbouw Effect Rapportage (Verankering landbouwbelang bij ruimtelijke ontwikkelingen.)	Sturing op ruimtelijke ontwikkelingen	Collega's ruimtelijke ordening, Dienst Landelijk Gebied (DLG) of andere adviseurs	Alert zijn op ruimtelijke ontwikkelingen die een groot effect op de landbouw kunnen hebben. Indien nodig uitvoeren LER.	Goede inbreng landbouwbelang bij ruimtelijke afweging

Landinrichting en vrijwillige kavelruil (Verbetering van de landbouwverkaveling.)	Reguleren en ondersteunen	Programmabureaus, Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL)	Afronding landinrichtingsprojecten RAK Kromme Rijn en Lopikerwaard. Meenemen landbouwstructuur in integrale gebiedsontwikkelingen. Procesondersteuning vrijwillige kavelruil.	Grotere huiskavels (min. 60%) en Betere verkaveling (maximaal 3 à 4 kavels per bedrijf)
--	---------------------------	---	---	---

DIENSTEN

Ten behoeve van een economisch rendabele bedrijfsvoering wil de provincie diensten met een toegevoegde waarde voor bijvoorbeeld natuur, landschap, bodem e.a. belonen. De vraag naar diensten komt voort uit doelstellingen voor andere beleidsterreinen van de provincie. Tevens komt de vraag naar diensten vanuit waterschappen en gemeenten voor het behalen van eigen doelstellingen. We attenderen vanuit landbouw de collega's van andere beleidsvelden en andere overheden op de diensten die agrariërs kunnen leveren. Tevens geven we door het inbrengen van kennis van de agrarische bedrijfsvoering gezamenlijk met de andere beleidsvelden en andere overheden vorm en inhoud aan de diensten. Hierbij is de insteek om zoveel als mogelijk aan te sluiten op de bestaande (financiële) instrumenten. Nieuwe instrumenten moeten tot een minimum beperkt blijven.

Mogelijk krijgen diensten vorm binnen de gebiedsgerichte processen, in dat geval werkt de provincie de diensten samen met de programmabureaus verder uit.

Omdat er naast het leveren van een dienst sprake kan zijn van andere inspanningen op het agrarisch bedrijf die elkaar kunnen versterken willen we vanuit de Agenda Landbouw het informatiepunt vormen voor diensten op het agrarisch bedrijf.

ONDERWERP (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
<p>Diensten</p> <p>(De agrarische bedrijfsvoering zodanig aanpassen dat provinciale belangen als natuur, landschap, bodem, water, milieu beschermd of versterkt worden.)</p> <p>NB Diensten gaan verder dan waartoe de agrariër wettelijk verplicht is.</p>	<p>Inkopen en reguleren</p>	<p>Collega's van beleidsterreinen zoals natuur, landschap, bodem, water en milieu</p> <p>Mede overheden</p> <p>Waterschappen</p> <p>LTO Noord, Agrarische Natuurverenigingen (ANV's), Veelzijdig Boerenland, DLG, Dienst Regelingen (DR)</p> <p>Interprovinciaal Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) overleg</p>	<p>Het initiatief nemen om andere beleidsvelden en andere overheden te attenderen op de mogelijkheden om agrariërs financieel te ondersteunen voor diensten die bijdragen aan doelen voor natuur, landschap, water, bodem, milieu e.a..</p> <p>Met behulp van subsidies stimuleren en de werking van deze stimulans evalueren in onder andere het natuurbeleid 2.0</p> <p>Gezamenlijk vorm en inhoud geven aan de diensten.</p> <p>Gezamenlijk de juiste procesgang/organisatie uitwerken om diensten te implementeren.</p> <p>Gemeenschappelijk Landbouw Beleid volgen en waar mogelijk</p>	<p>Maatschappelijke diensten op het agrarische bedrijf op basis van input uit de beleidsterreinen natuur, landschap, water, bodem, milieu e.a.</p>

			beïnvloeden voor het onderwerp diensten. Vervolgens instrumenten voor diensten ontwikkelen, samen met andere overheden en beleidsvelden.	
Diensten informatiepunt (Versterking activiteiten.)	Verbinden	Cluster landbouw van de afdeling FLO	Het cluster landbouw houdt bij wat er voor diensten operationeel zijn of worden op de agrarische bedrijven zodat er ingezet kan worden op versterking van diensten met andere inspanningen/projecten op het agrarisch bedrijf. Het cluster landbouw zorgt ook voor de communicatie over diensten op de agrarische bedrijven.	Informatiepunt diensten

INTEGRALE DUURZAAMHEID EN INNOVATIE

In lijn met de landbouwvisie is innovatie in de landbouw gericht op vernieuwing van het agrarisch productiesysteem ter versterking van de concurrentiekracht, marktgerichtheid (zowel internationaal als regionaal) en duurzaamheid. De provincie Utrecht stimuleert en faciliteert hiertoe kennisontwikkeling en onderzoek in samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid. De provincie ziet op grond van de strategie voor de landbouw drie koersen met betrekking tot innovatie in de landbouw:

1. Kennis en Innovatieprogramma's.
2. Ontwikkeling van duurzame energieconcepten.
3. Verduurzaming van landbouwproductiemethoden.

Het Kennis- en Innovatieprogramma in de veenweiden is opgestart binnen een samenwerking van de drie Groene Hart provincies, waterschappen, landbouw, kennisinstellingen en onderwijs. Eén van de doelen is het vertragen of stoppen van verdere bodemdaling.

In de Gelderse Vallei faciliteert de provincie Utrecht een samenwerking tussen Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei, Wageningen UR, de regio Food Valley en overheden ter versterking van de landbouweconomie en de uitstraling van de regio. Er is een Kenniswerkplaats ingericht waar innovatieve projecten en programma's ontwikkeld en in gang gezet worden opdat de landbouwsector voorop loopt in maatschappelijk verantwoord ondernemen en de achterstand kan inlopen om de stikstofemissie terug te dringen. Dit met het oog op de invoering van strenge normering per 1-1-2014.

Het ontwikkelen van duurzame energieconcepten hebben we vertaald naar activiteiten in het convenant klimaat en energie dat we met de landbouwsector hebben afgesloten (zie hiervoor hoofdstuk 5).

Voor de verduurzaming van landbouwproductiemethoden zien wij kansen in innovaties die zowel de milieuprestatie als het economisch rendement verbeteren. De provincie en de landbouw hebben hiermee ervaring opgedaan binnen de projecten duurzaam bodembeheer, innovatieve veestallen, onder water drainage en dergelijke. Daarom willen we inzetten op het ondersteunen van de ondernemers bij het oppakken van duurzame maatregelen op een integrale manier. Ook het uitdragen van biologische productiemethoden binnen de gangbare landbouw valt onder dit thema.

ONDERWERP Duurzaamheid en Innovatie (DOELEN)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Duurzaamheid (Verduurzaming landbouwproductiemethoden.)	1) Stimuleren door informer en faciliteren	LaMi, LTO Noord, gebiedspartijen, programmabureaus, de afdelingen MEC, FLO en UFL Waterschappen	Sector informeren over integrale verduurzaming landbouwproductiemethoden. Samen met bedrijfsleven en andere partijen een certificering (dierenwelzijn oa) opstellen voor de intensieve veeteelt (met de andere afdelingen subsidies kaders voor	Duurzamere productiemethoden (zoals het beperken van de afvloeiing van mest) Gecertificeerde bedrijven (via Pilot programmabureau Oost)

<p>Innovatie (Innovatieve en duurzame landbouw.)</p>	<p>2) Onderzoek naar nieuwe innovaties 3) Subsidies voor enkele pilots</p>	<p>LaMi, LTO Noord, gebiedspartijen, programmabureaus en de afdelingen MEC, FLO en UFL Waterschappen</p>	<p>certificaten opstellen).</p> <p>Met de gebieden, binnen AVP, het uitrollen van succesvolle maatregelen.</p> <p>Verspreiden van biologische technieken naar de gangbare landbouw.</p> <p>Het communiceren van succesvolle pilots/maatregelen.</p> <p>Onderzoek naar nieuwe innovaties samen met het Veenweiden Innovatiecentrum (VIC) en het uitzetten van Pilots bij ondernemers.</p> <p>Onderzoek naar mogelijkheden voor innovatieve stallen.</p> <p>Innovatieve technieken d.m.v. pilots i.s.m. boeren onderzoeken. Inzetten op emissiebeperkende technieken.</p>	<p>Onderzoeksresultaten innovaties duurzame landbouw en implementatie via een aantal pilots (minimaal 3)</p>
--	--	--	---	--

4 SCHAALVERGROTING AFGESTEMD OP DE KWALITEIT VAN HET LANDSCHAP

De mogelijkheden en voorwaarden voor uitbreiding van agrarische bebouwing omschrijven we in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRS/PRV). In hoofdstuk drie worden de onderwerpen voor ruimtelijke ontwikkeling beschreven. Het behoort tot de reguliere taak van de provincie om te overleggen met gemeenten en toe te zien op de uitvoering van de PRS/PRV. Daarin is voor de kwaliteit van het landschap de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen aangegeven als bron om de verhalen en de structuren van het landschap te borgen. Voor de landbouw geven ontwikkelingsprincipes hiervoor een handreiking. Belangrijke kwaliteiten als openheid, slotenpatronen, donkerte en bebouwingsstructuur komen hierbij aan bod.

Onderwerp (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Vastleggen mogelijkheden en voorwaarden voor uitbreiding agrarische bebouwing in de PRS/PRV	Kennis inbrengen	Collega's ruimtelijke ordening	Beleidsafstemming	Helder RO beleid voor uitbreiding agrarische bebouwing
Schaalvergroting conform PRV	Kennis inbrengen	Collega's ruimtelijke ordening en milieu, Gemeenten, programmabureaus	RAP project Topstallen (Stalontwerpen die optimaal tegemoet komen aan maatschappelijke wensen voor landschap, natuur, milieu en dierwelzijn.)	Zie hoofdstuk 3

Toepassing Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen	Kennis overdracht	Agrariërs (initiatiefnemer), Gemeenten en programmabureaus	RO-projecten Uitvoeringsprojecten AVP (conform doelenboom)	Landschappelijk goed ingepaste bedrijven

5 VERSTERKEN DUURZAAMHEID EN EEN AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

BODEMDALING

In de provincie Utrecht is de veengrond de meest kwetsbare bodem. Er is een aanzienlijk areaal veengebied. Dit kenmerkt zich door weidelandschap met een open karakter en melkveehouderij. De veengebieden kennen een complex en samenhangend water-, bodem- en gebruikssysteem. Er treden knelpunten op, zoals bodemdaling, versnipperd watersysteem, slechte waterkwaliteit (droge perioden), wateroverlast (natte perioden) en verzilting door zoute kwel uit de ondergrond (diepe droogmakerijen). In de loop der tijd versterken deze knelpunten door inklinking/verbranding. Hierdoor wordt de waterhuishouding minder beheersbaar en kostbaarder. De landbouw heeft een grote invloed op de bodemdaling in het veengebied.

In het Groene Hart wordt het programma Westelijke Veenweiden uitgevoerd. In drie gebieden in Utrecht, de zogenaamde Businesscases Nota Ruimte, worden (landbouw)maatregelen getroffen om bodemdaling te remmen en het waterbeheer te verbeteren. Daarnaast is het Veenweiden Innovatiecentrum opgericht (VIC).

In ons ruimtelijk beleid hebben wij geregeld dat in de landbouwgebieden met veengronden die kwetsbaar zijn voor oxidatie bij bodembewerking, de mogelijkheid van ruwvoerteelten die gepaard gaan met bodembewerking, zoals maïsteelt, uitgesloten wordt. Het scheuren voor graslandverbetering is wel toegestaan.

Binnen het landbouwbeleidsveld dragen we het volgende bij aan vermindering bodemdaling:

Onderwerp (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Bodemdaling (Innovaties in de melkveehouderij die de bodemdaling afremmen laten onderzoeken en waar nodig stimuleren.)	Adviseren en stimuleren	Groene Hart partijen, Waterschappen, Melkveehouderij sector, LTO Noord, VIC, LaMi, programmabureaus	(Mede) formuleren onderzoeksopdracht voor projecten Westelijke Veenweiden (Businesscases Nota Ruimte). Adviseren uitvoeringsprojecten Nota Ruimte middelen. Adviseren programma VIC en pilots subsidiëren. Stimuleren implementatie innovatieve maatregelen.	Innovatieve maatregelen op het agrarisch bedrijf die bodemdaling afremmen

STIKSTOFBELASTING N2000 GEBIEDEN

De hoge belasting met stikstof, van vooral Natura 2000 gebieden en de beschermde natuurmonumenten heeft de afgelopen jaren geleid tot een rem op de ontwikkeling van de veehouderij. Vanwege de hoge stikstofbelasting konden geen Natuurbeschermingswetvergunningen worden verleend voor uitbreidingen van veebedrijven. Om de ontwikkeling van de veehouderij en de vergunningverlening weer vlot te trekken en om de noodzakelijke reductie van de stikstof op de natuur te bewerkstelligen wordt landelijk en provinciaal beleid ontwikkeld. In Utrecht is in maart 2011 de Verordening veehouderij, stikstof en Natura 2000 provincie Utrecht 2011 (VSN) van kracht geworden. Deze is op 4 juni 2012 opnieuw vastgesteld. Deze verordening maakt door saldering en het voorschrijven van emissiearme technieken, bedrijfsontwikkeling weer mogelijk, onder het motto 'stoppers voor groeiers'. Dat betekent dat de emissie van een formeel gestopt bedrijf deels weer beschikbaar komt voor ondernemers die willen uitbreiden/groeien. Afoming vindt plaats door de saldering terug te rekenen naar de wettelijk verplichte situatie van de huisvesting op 7 december 2004.

Daarnaast werken rijk en provincies aan de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) met als doel het omlaag brengen van de stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden. Door het nemen van brongerichte en gebiedsgerichte maatregelen komt in veel gebieden ontwikkelruimte beschikbaar. Brongerichte maatregelen

zijn landelijke wettelijke generiek werkende normen om de N-emissie terug te dringen. Gebiedsgerichte maatregelen zijn te nemen herstelmaatregelen die de instandhoudingsdoelen van stikstofgevoelige habitatten waarborgen. Deze mix van maatregelen biedt bij het aanwezig zijn van ontwikkelruimte in veel gevallen mogelijkheden tot Nb-wetvergunningverlening aan agrarische bedrijven.

Naast de stikstofverordening is het nodig dat we voor een aantal zeer kwetsbare gebieden aanvullende maatregelen ontwikkelen om de instandhoudingsdoelen te kunnen realiseren. Dit is met name nodig voor de Nieuwkoopse Plassen, Botshol en het Binnenveld. Aanvullende maatregelen moeten niet alleen gezocht worden in emissiearme technieken maar ook in het management van het veebedrijf. We zullen onderzoeken hoe deze bedrijfsbenadering, naast de maatregelen uit de PAS op dit punt, ook nog een plek kan krijgen in de vergunningverlening.

Vanuit het landbouw beleid zetten we in op:

Onderwerp (Doel)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Stikstof belasting N2000 (Stimuleren maatregelen in de landbouw.)	Adviseren	Collega's vergunning verlening en handhaving en natuur, agrariërs, gemeenten, LaMi, programmabureaus	In RAP project Kwaliteit van Topstallen wordt ammoniak als thema meegenomen. We doen onderzoek naar mogelijkheden voor een bedrijfsbenadering in vergunningverlening. Adviseren over aanvullende maatregelen bij bepaalde N2000 gebieden. Stimuleren emissiebeperkende maatregelen.	Uitgevoerde maatregelen op het agrarisch bedrijf die de stikstofemissie beperken zoals andere manieren van mestverwerking en andere stalconcepten.

NUTIËNTENBELASTING KRW WATERLICHAMEN

De grondgebonden landbouw heeft een groot effect op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Via het bodem- en watersysteem heeft de landbouw vervolgens ook een indirect effect op omliggende waternatuur en het drinkwater.

Hierdoor heeft de landbouw te maken met de Europese kaderrichtlijn water (KRW). In de provincie moeten de wateren uiterlijk in 2027 aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. Voor de land- en tuinbouw zal het generieke mestbeleid mogelijk nog wat aangescherpt worden, maar dit zal in specifieke situaties, zoals zeer uitspoelingsgevoelige bodems of zeer kwetsbare ecosystemen niet afdoende zijn om de milieudoelen te halen. Waterbeheerders en de landbouw willen dan ook gebiedsgericht maatwerk leveren. Voor Utrecht betekent dat andere maatregelen in het veenweidengebied dan op de zandgronden. Op de kleigronden is het generieke mestbeleid afdoende om problemen door nutriënten uit de landbouw te voorkomen. De provincie brengt samen met de waterschappen en de landbouw haalbare en betaalbare maatregelen in beeld die in het tweede Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) kunnen worden opgenomen. Dit is vooral in de veenweiden het geval. In de Gelderse Vallei zetten we via het gebiedsprogramma samenhangend met het SGBP in op uitvoering van het programma Diffuse Bronnen Reconstructie. Ook hier heeft de provincie aandacht voor een integrale aanpak. Met duurzaam bodembeheer hebben we de afgelopen jaren in AVP verband goede ervaringen opgedaan. Benutting van nutriënten in de bodem en op het gehele bedrijf kan worden verbeterd zodat emissies naar bodem, water en lucht sterk afnemen. In veel gevallen leidt dit ook tot kostenbesparing op het bedrijf.

Onderwerp (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Waterkwaliteit (KRW) (We stimuleren de landbouw om een bijdrage te leveren aan schoon water.)	Regisseren en stimuleren	Waterschappen, LTO Noord, ANV's, Programmabureaus, VIC, LaMi	<p>Adviseren over haalbare en betaalbare maatregelen in overleg met landbouw en waterschappen.</p> <p>Adviseren over de koppeling tussen KRW maatregelen en (landbouwkundige) instrumenten zoals GLB, POP en SNL (zie ook diensten en instrument GLB).</p> <p>Stimuleren maatregelen.</p>	Uitvoeren van haalbare en betaalbare maatregelen die een bijdrage leveren aan schoon water , zoals: duurzaam bodembeheer en verminderen inzet gewasbeschermingsmiddelen

ENERGIEBESPARING, BROEIKASGASSEN EN PRODUCTIE DUURZAME ENERGIE

Het beleid uit de Landbouwvisie hebben we geconcretiseerd in het convenant “Naar een energie efficiënte land- en tuinbouw in Utrecht”. De provincie Utrecht, LTO Noord en de cluster van agrarische natuurverenigingen hebben dit convenant ondertekend in 2010. De sector en provincie streven naar:

20% energiebesparing in 2015 ten opzichte van 1990;

20% duurzame energie in 2020;

30% reductie broeikasgassen in 2020 ten opzichte van 1990.

Beleidsmatig en uitvoerend zijn we al begonnen inhoud te geven aan het convenant. Ruimte voor mestvergisting op agrarische bedrijven hebben we geregeld in de PRS. Bij topstallen stimuleren we ook de productie van duurzame energie. Momenteel bekijken we samen met boeren, ketenpartijen en programmabureaus hoe we de energiebesparingsdoelstellingen waar kunnen maken. We denken hierbij aan benchmarking en samenwerking in de keten en met gemeenten om maximaal bewustzijn te creëren en maatregelen te borgen. Zo kunnen melkveehouders via de zuivelfabriek energiescans laten uitvoeren. Via de Agenda Vitaal Platteland en de niet meer bestaande regeling DEK zijn inmiddels veel maatregelen gestimuleerd. In het najaar van 2012 kunnen Utrechtse boeren nieuwe subsidies aanvragen in de landelijke regeling RLS. De provincie Utrecht heeft hiervoor aanvullende POP middelen beschikbaar gemaakt.

Wat betreft duurzame energie gaat onze aandacht uit naar mestvergisting en benutting van biomassa. Bij energiebesparing nemen we verminderen van lichtvervuiling mee als aandachtspunt.

Dit beleid uit de landbouwvisie is vertaald in:

ONDERWERP (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
<p>Energiebesparing, duurzame energie en broeikasgassen</p> <p>(We stimuleren de landbouw te voldoen aan de doelen van het convenant.)</p>	<p>Adviseren en stimuleren</p>	<p>LTO Noord, ANV's, Programmabureaus, ministeries van I&M en EL&I Agentschap NL VIC, LaMi Duurzame Zuivelketen</p>	<p>Beleidsontwikkeling t.a.v. van een optimale benutting van biomassa voor duurzame energie en biobased economy.</p> <p>We onderzoeken de mogelijkheden voor reductie van overige broeikasgassen met name lachgas en methaan.</p> <p>We voeren het convenant uit en stimuleren daarmee maatregelen voor energiebesparing en duurzame energie in de landbouw, op het vlak van o.a. zonne- en windenergie.</p>	<p>Uitvoeren van maatregelen met een bijdrage aan energiebesparing en duurzame energieproductie, zoals projecten: zonnepanelen in combinatie met asbestverwijdering, mestvergisting en koude-warmte-opslag</p>

VOLKSGEZONDHEID

Ondanks uitgebreid onderzoek van RIVM en UU in 2011 is een precieze uitspraak over een mogelijke relatie tussen nabijheid van veehouderij en effecten op gezondheid van omwonenden nog niet mogelijk. Minister Schippers van VWS heeft de Gezondheidsraad gevraagd om nader onderzoek uit te voeren en te adviseren over nut en noodzaak van minimale afstanden tussen veebedrijven en woongebieden. Dit advies wordt eind 2012 verwacht.

Als dit advies resulteert in consequenties voor ruimtegebruik dan implementeert de provincie de onderzoeksresultaten in haar ruimtelijk beleid.

ONDERWERP (DOEL)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
Volksgezondheid (Een aantrekkelijke leefomgeving.)	Kennis inbrengen en reguleren	Ministerie van VWS, gezondheidsraad, collega's ruimtelijke ordening, programmabureaus	Op termijn wellicht implementatie van onderzoeksresultaten in ruimtelijk beleid. Een pro-actieve benadering van het Rijk	Consequenties van Rijksbesluiten voor het provinciale werkterrein leidt tot aanpassing van het RO-beleid.

6 VERSTERKEN RELATIE PLATTELAND EN STAD

MULTIFUNCTIONELE LANDBOUW

Veel ondernemers kiezen voor verbreding van hun landbouwbedrijf. Verbreding, of multifunctionele landbouw, is het uitoefenen van activiteiten gekoppeld aan primaire landbouwbedrijven. Onder deze activiteiten wordt verstaan: zorglandbouw, recreatie, agrarische kinderopvang, boerderijeducatie, agrarisch natuur- en landschapsbeheer en/of de productie en verkoop van streekproducten. Multifunctionele landbouw speelt vanuit haar agrarische identiteit op een unieke manier in op de groeiende vraag naar rust, ruimte en beleving en versterkt zo de relatie tussen platteland en stad. De ondernemers blijken een goed rendement te halen uit de verbredingstak. In tegenstelling tot de afgelopen jaren richt de provincie zich niet meer op subsidiëren van individuele agrariërs maar vooral op stimuleren door bijvoorbeeld procesondersteuning. Via de programmabureaus is er voor samenwerkingsverbanden van agrariërs nog in beperkte mate subsidie beschikbaar voor professionalisering, bijvoorbeeld voor het organiseren van arrangementen die inspringen op marktkansen (agrotourisme) en aansluiten op portals en Top's (toeristische overstappunten). In een verstedelijkte provincie als Utrecht zijn er voldoende marktkansen waar agrariërs op kunnen inspelen. Vanuit de provincie verbinden we agrariërs aan marktkansen. Dit doen we zoveel als mogelijk zowel vanuit de invalshoek toerisme als vanuit de invalshoek landbouw, de beide beleidsterreinen versterken elkaar. Nieuwe initiatieven op het gebied van streekproducten brengen we in eerste instantie in contact met bestaande initiatieven. De verwachting is namelijk dat verbinden resulteert in een verdere professionalisering van de vele lopende activiteiten voor streekproducten.

ONDERWERP (DOELEN)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
<u>Multifunctionele Landbouw</u> (- bijdrage aan rust, ruimte en beleving - versterken verbinding tussen stad en platteland met de nadruk op Utrecht en Amersfoort (in aansluiting op de	Verbinden en stimuleren	(samenwerkingsverbanden van) agrariërs, ketenpartijen, recreatieschappen, Merk&Marketing Groene Hart, routepartners programmabureaus	De wens van de recreant en de kracht van de agrariërs in een gebied bij elkaar brengen zodat (samenwerkingsverbanden van) agrariërs verder kunnen professionaliseren en kunnen inspelen op (recreatieve) marktkansen, bijvoorbeeld via de leefstijlen.	4 Agrotouristische arrangementen

recreatievisie) - vergroten rendabiliteit agrarische bedrijven)			Initiatieven van ondernemers voor agrotouristische activiteiten (bijvoorbeeld dagactiviteiten) verbinden met de toeristische portals (via internet). Win/win situaties creëren, ideeën vanuit ondernemers laten aansluiten op plannen voor de omgeving. Aansluiten op Top's en poorten. Aansluiten op basisnetwerk met regionale en landelijke routes voor wandelen, fietsen, varen. Streekproducten, nieuwe initiatieven in contact brengen met bestaande initiatieven: Lekker Utrechts, Willem en Drees, De Landwinkels, Proef ons Platteland, Woerden buitenste binnen e.a.. Initiatiefnemers wijzen op de mogelijkheden tot aansluiting op toeristische portals.	Streekproducten, professioneel vermarkt
--	--	--	---	---

STADSLANDBOUW

Stadslandbouw is een bijzondere vorm van multifunctionele landbouw, namelijk in de nabijheid van de stad. De agrarische ondernemer kan inspelen op de directe vraag vanuit de stad en extra inkomsten genereren door het verkorten van de keten en/of het starten van nevenactiviteiten. De stad benut de stadslandbouw voor lokale voedselvoorziening, maar ook voor recreatie, ontspanning, educatie, zorg en onderhoud van het groen.

In de ontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 - 2028 zijn kernrandzones benoemd als zones waar functies, waaronder (stads)landbouw, naast elkaar voorkomen. Het provinciaal beleid richt zich op het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de kernrandzone en het ondersteunen van het functioneren ervan. Ter ondersteuning hiervan geeft het provinciaal beleid de mogelijkheid om - eventueel in aansluiting op bestaande voorzieningen - in de kernrandzone onder voorwaarden nieuwe stedelijk gelieerde functies toe te voegen. Willen gemeenten hiervan gebruik maken, dan verwacht de provincie dat zij voor hun kernrandzone(s) een integrale visie en specifiek beleid ontwikkelen, waarin de omvang van de kernrandzone wordt begrensd en de (toekomstige) gebruiksmogelijkheden worden afgewogen. Vanuit de ontwerp structuurvisie wordt er een handreiking opgesteld ter ondersteuning van het door gemeenten opstellen van een visie op de kernrandzone. Het leveren van de input voor deze handreiking voor het onderwerp (stads)landbouw is één van de activiteiten onder het agendapunt stadslandbouw.

Van het RodS gebied ten westen van Utrecht en van het gebied Groen-Blauwe Structuur Amersfoort is bekend dat er agrarische ondernemers bezig zijn met de ontwikkeling van stadslandbouw of zich daarop aan het oriënteren zijn. De provincie wil waar mogelijk maatwerk (subsidie, partijen bij elkaar brengen, RO-knelpunten signaleren en uitzetten) leveren om deze ontwikkelingen verder te helpen. De provincie ziet namelijk een rol voor de agrariër bij de realisatie van recreatie om de stad.

Niet alleen de agrariërs oriënteren zich op stadslandbouw. Ook vanuit met name de steden Utrecht en Amersfoort wordt de provincie met regelmaat benaderd door burgers die verder willen komen met hun plannen voor stadslandbouw. Burgers (veelal vanuit gezamenlijk initiatief) zijn bijvoorbeeld op zoek naar grond buiten de stad voor de realisatie van stadslandbouw. Als de provincie initiatieven vanuit de stad en ontwikkelingswensen van agrariërs bij elkaar kan brengen dan nemen we deze verbindende rol, al dan niet via de programmabureaus voor Utrecht Oost en Utrecht West. Onze focus ligt daarbij het meest op verbinden met het agrarisch bedrijf.

Stadslandbouw vanuit de landbouwvisie biedt ook mogelijkheden om aan te sluiten bij de provinciale Kantorenaanpak 2012 – 2015. Één van de doelen van deze aanpak is om structureel leegstaande kantoorgebouwen te onttrekken aan de bestaande voorraad door deze te transformeren naar een andere functie. Stadslandbouw is een mogelijke nieuwe functie voor kantoren en er zijn in Nederland verschillende initiatieven om dit te ontwikkelen. We zijn alert op eventuele kansen om de beide invalshoeken elkaar te laten versterken.

Bij het vaststellen van de landbouwvisie hebben Provinciale Staten in een motie gevraagd om de aanbeveling van een lectoraat stadslandbouw aan de Hogeschool Utrecht. Hierover is een eerste oriënterend gesprek geweest bij de Hogeschool. De Hogeschool gaat waarschijnlijk starten met eerste verkennende werkzaamheden en de provincie kan de Hogeschool daarbij faciliteren.

ONDERWERP (DOELEN)	ROL	BETROKKENEN	ACTIVITEITEN	RESULTATEN
<u>Stadslandbouw</u> (- bijdrage aan rust, ruimte en beleving - versterken regionale markt, kortere ketens met hogere marges voor de ondernemer - versterken verbinding tussen stad en platteland. De landbouw als mededragers van de stad, waardoor de stedeling de groene, landelijke ruimte ervaart en verbonden wordt met lokale voedselproductie, maar toch in een stedelijke omgeving woont.)	Kennis inbrengen, stimuleren, verbinden en faciliteren	agrariërs, burgers, DLG, collega's van andere beleidsterreinen programmabureaus	De input leveren aan de handreiking kernrandzones voor het onderwerp (stads)landbouw. Maatwerk leveren voor initiatieven stadslandbouw in de gebieden: Utrecht west (RodS) en Groen-Blauwe Structuur Amersfoort. Uitgangspunt: stad en land als eenheid beschouwen. De verbinding organiseren tussen stedelijke initiatieven en het agrarisch bedrijf en tussen agrarische bedrijven onderling om stadslandbouw tot ontwikkeling te brengen. Ervoor zorgen dat de provinciale inzet op de stadslandbouw vanuit de landbouwvisie en vanuit het provinciale Kantorenbeleid elkaar versterken.	2 Stadslandbouw-bedrijven
<u>Stadslandbouw lectoraat</u> (- bekijken wat de	Kennis inbrengen Partijen koppelen aan de Hogeschool	Hogeschool, statenleden, LTO, Rabobank	De hogeschool faciliteren met kennis, evt. financiële middelen en lobby richting andere partijen om eventueel	Mogelijk een lectoraat stadslandbouw

<p>mogelijkheden zijn voor een lectoraat stadslandbouw aan de Hogeschool Utrecht)</p> <p>NB Om te komen tot een lectoraat worden verschillende stappen doorlopen. De haalbaarheid wordt verkend door in eerste instantie studenten met proefstudies aan de slag te laten gaan.</p>			<p>te komen tot een lectoraat stadslandbouw aan de Hogeschool Utrecht.</p>	
--	--	--	--	--

7 ONTWIKKELINGEN

Verskillende ontwikkelingen resulteren op termijn wellicht in agendapunten voor de landbouw. We verwachten dit in ieder geval voor: dierenwelzijn, ecosysteemdiensten en gezondheid.

8 INSTRUMENTEN

Er zijn verschillende instrumenten die een relatie hebben met de uitvoering van het landbouwbeleid. De instrumenten lichten we hier toe en per instrument wordt de relatie met de Agenda Landbouw aangegeven.

HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de EU is voor de Utrechtse landbouw van groot belang. Allereerst omdat de inkomensondersteuning vanuit het GLB voor de meeste Utrechtse boeren een substantieel deel van het inkomen uitmaakt. Een gemiddeld Utrechts melkveebedrijf ontvangt per jaar 20.000 euro Europese inkomenssteun. De inkomensondersteuning wordt de eerste pijler van het GLB genoemd.

Een ander onderdeel van het GLB is het beleid voor en de financiële ondersteuning van plattelandsontwikkeling (de tweede pijler van het GLB). Voor het Nederlandse PlattelandsOntwikkelingsProgramma 2 (POP2) voor de programmaperiode 2007-2013 is jaarlijks ca. 90 mln. euro EU cofinanciering beschikbaar. Een deel hiervan wordt gebruikt voor landelijke subsidieregelingen zoals de jongeboerenregeling en subsidies voor duurzame stallen.

Een ander deel van het POP2 geld kan door provincies worden gebruikt voor o.a. landinrichting, kavelruil, agrarisch natuurbeheer, waterbeheer, plattelandstoerisme en leefbaarheidsprojecten in kleine kernen. Voor Utrecht gaat het om ca. 3 mln. euro per jaar. Het grootste deel van het beschikbare POP2 geld voor de programmaperiode 2007-2013 is al beschikt.

Voor de nieuwe GLB programmaperiode 2014-2020 zijn de wetgevingsvoorstellen nog niet vastgesteld. Op basis van de wetgevingsvoorstellen van oktober 2011 is al wel duidelijk dat de het bedrag dat aan Nederland wordt toegekend voor inkomensondersteuning lager zal zijn dan in de vorige periode (8% minder volgens het voorstel van de EC). De mogelijkheden die in de nieuwe programmaperiode door de EU worden geboden voor plattelandsontwikkeling zullen vergelijkbaar zijn als in de huidige programmaperiode. De lidstaten kunnen voor hun plattelandsprogramma kiezen uit een breed scala aan maatregelen zoals: subsidies voor nieuwe stallen, landinrichting, agrarisch natuurbeheer, water-en milieumaatregelen, versterking van de plattelandseconomie, erfgoed en leefbaarheid.

De bedoeling van het rijk, zoals weergegeven en in de kabinetsreactie op de wetgevingsvoorstellenbedragen is om bij de invulling het Nederlandse POP3 alleen maatregelen op te nemen die relatie hebben met agrarische activiteiten. Deze zullen dan vooral gekoppeld worden aan landelijke regelingen. De provincies willen een bredere invulling van POP3. Op het moment van schrijven van deze landbouwagenda is het rijk (ELI) nog niet in gesprek gegaan met de provincies over de invulling van POP3.

De provincie Utrecht blijft zich via lobby en overleg samen met de andere provincies inzetten voor een brede inzet van POP3 voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied.

LANDBOUW MILIEU (LaMi)

LaMi is, naast het AVP, het instrument om milieumaatregelen in de landbouw te stimuleren. LaMi wordt ingezet op die milieudoelen waarbij de provincie belang heeft dat er binnen de sector voldoende aandacht is en waarbij het voor de doelgroep onvoldoende duidelijkheid is hoe aan deze milieudoelen te voldoen. LaMi adviseert de doelgroep bij het hoe naast dat ze communiceren van het wat. Kennis en netwerk zijn onontbeerlijke voor deze werkwijze voor LaMi. Daarnaast jaagt LaMi duurzame initiatieven vanuit de sector aan.

Veel aandacht is er voor integrale maatregelen zoals duurzaam bodembeheer en het stimuleren van agrobiodiversiteit. LaMi wordt ook ingezet bij klimaat, energie, volksgezondheid en dierenwelzijn.

LaMi heeft drie hoofdtaken:

1) Vergroten bewustwording

Bij nieuwe milieuonderwerpen die van provinciaal belang zijn zetten we LaMi in om de bewustwording ten aanzien van het milieuprobleem te vergroten en om activiteiten op dit vlak aan te jagen. Bewustwording is een voorwaarde voor gedragsverandering richting een duurzame bedrijfsvoering. Hierbij hebben we oog voor de ondernemer en het bedrijfsresultaat. Milieu en economie gaan in onze visie samen. De komende periode krijgen vooral schoon water, broeikasgassen en eventueel volksgezondheid aandacht.

2) Onderzoek naar haalbare en betaalbare maatregelen

LaMi voert onderzoek uit in opdracht van provincie en de sector om haalbare en betaalbare maatregelen in beeld te krijgen. Een goed voorbeeld is de recent afgeronde pilot 'Praktische bedrijfsinnovaties in de landbouw' ten behoeve van de KRW. Naar aanleiding van deze pilot stimuleren we samen met de waterschappen maatregelen in diverse landbouwsectoren in de provincie. Momenteel jagen we de samenwerking in het veenweidegebied ten aanzien van de KRW verder aan. De provincie gebruikt de onderzoeksresultaten van LaMi als input bij de beleidsvorming. Bij de diverse thema's staat aangegeven waar we de komende periode vergelijkbare onderzoeken door LaMi willen laten doen.

3) Opzetten kennisnetwerken en samenwerking in de keten

Voor de verduurzaming van landbouwproductiemethoden zien wij kansen in innovaties die zowel de milieuprestatie als het economisch rendement verbeteren. De provincie en de landbouw hebben hiermee ervaring opgedaan binnen de projecten duurzaam bodembeheer, innovatieve veestallen, onder water drainage en dergelijke. Daarom willen we inzetten om het ondersteunen van de ondernemers bij het oppakken van duurzame maatregelen op een integrale manier. Ook het uitdragen van biologische productiemethoden binnen de gangbare landbouw valt onder dit thema. Hier hoort het verbinden van ondernemers met partijen en programma's in de keten bij.

De werkzaamheden van LaMi en van de programmabureaus worden bij de uitvoering op elkaar afgestemd.

VERGUNNINGVERLENING EN HANDHAVING

Wat betreft vergunningverlening en handhaving is de RO regelgeving erg bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden van landbouwbedrijven. De RO regelgeving bepaalt vestigings- en uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden voor nevenactiviteiten op landbouwbedrijven. Het RO vergunningen beleid wordt uitgevoerd door gemeenten op basis van het gemeentelijk bestemmingsplan. De provincie ziet er op toe dat de bestemmingsplannen en uitvoering door gemeenten in overeenstemming is met de PRS en de PRV.

De provincie is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de groene- wet- en regelgeving, waaronder de Natuurbeschermingswet 1998. De Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) kan van belang zijn voor landbouwbedrijven in en rond Natura 2000 en Nbwet gebieden. Dit omdat activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor de natuur zoals aanpassingen van de waterhuishouding, waterontrekkingen of bedrijfsvergrotingen van veebedrijven die gepaard gaan met een hogere stikstofuitstoot op hun aanvaardbaarheid moeten worden getoetst. Voor specifiek de stikstofproblematiek en de agrarische sector heeft de provincie op grond van de Nbwet de Verordening veehouderij, stikstof en Natura 2000 provincie Utrecht 2012 (VSN2012) vastgesteld en de Beleidsregel veehouderij, stikstof en Beschermd Natuurmonumenten (BSN) om enerzijds de stikstofdepositie op deze gebieden te laten afnemen door het eisen van emissiearme staltechnieken en anderzijds veehouderijbedrijven mogelijkheden te geven om zich te blijven ontwikkelen. Overigens moet naast deze NBwet vergunning vaak ook een bouwvergunning (omgevingsvergunning) bij de gemeente worden aangevraagd.

De landbouw kan ook nog te maken krijgen met de Boswet, de Provinciale Landschapsverordening (bijvoorbeeld als men sloten wil dempen), met de Flora- en Faunawet en/of met de Verordening Schadebestrijding diersoorten provincie Utrecht. Bij deze laatste verordening gaat het om schadebestrijding op landbouwgewassen en beschermde diersoorten.

De handhavingsintensiteit van de wet- en regelgeving wordt via het jaarprogramma Vergunningen en Handhaving provincie Utrecht vastgesteld.

DE AGENDA VITAAL PLATTELAND DOELENBOOM, UITVOERINGSVERORDENING SUBSIDIES ILG EN GEBIEDSPROGRAMMA'S VOOR UTRECHT OOST EN UTRECHT WEST

De Agenda Vitaal Platteland doelenboom

De ambitie voor de gebiedsprogramma's is: een vitaal en toekomstgerichte landelijk gebied. De ambities zijn voor de provinciale beleidsvelden die opereren in het landelijk gebied benoemd in doelen van de doelenboom AVP. Voor landbouw zijn drie doelen opgenomen die de prioriteiten uit de landbouwvisie en -agenda weergeven. De drie doelen voor de landbouw zijn:

- Betere productieomstandigheden voor de landbouw
- Bevorderen innovatie en stimuleren duurzame landbouw
- Betere verbinding van stad en platteland

Voor meer informatie verwijzen we naar de AVP doelenboom.

Uitvoeringsverordening subsidies ILG

Een deel van het budget voor de Agenda Vitaal Platteland wordt weggezet via subsidies. Voor onder andere de landbouw is dit het geval. In de uitvoeringsverordening subsidies ILG (planning GS 3 juli 2012) worden criteria opgenomen waaraan voldoen moet worden om in aanmerking te komen voor subsidie. De landbouwvisie en – landbouwagenda krijgen zo goed mogelijk hun vertaalslag in criteria. De lijn die de provincie in de landbouwvisie heeft gekozen voor bijvoorbeeld ondernemerschap (hoofdstuk 2) is bijvoorbeeld een onderwerp dat vertaalt wordt in criteria. Voor meer informatie verwijzen we naar de uitvoeringsverordening subsidies ILG.

Gebiedsprogramma's voor Utrecht Oost en Utrecht West

Voor Utrecht Oost en Utrecht West zijn gebiedsprogramma's opgesteld (planning GS 3 juli 2012) in het kader van het hernieuwde programma Agenda Vitaal Platteland (AVP) 2012 – 2015. Het AVP is een integraal provinciaal programma dat inzet op de realisatie van Europese-, rijks- en provinciale doelen voor natuur, water, bodem, milieu, landschap, cultuurhistorie, landbouw, leefbaarheid, recreatie en een aantal specifieke thema's zoals de reconstructie. De prioriteiten voor landbouw, conform de landbouwvisie, zijn opgenomen in de gebiedsprogramma's. De middelen die de provincie beschikbaar heeft voor landbouw zijn vooral (zie hoofdstuk 9 financiën) geprogrammeerd via de gebiedsprogramma's. Bij verschillende agendapunten staat 'programmabureaus' in de kolom 'BETROKKENEN' als de provincie de uitvoering niet zelf doet.

KENNISNETWERKEN

De provincie stimuleert partijen die betrokken zijn bij de landbouw deel te nemen aan kennisnetwerken. Thema's zijn hierbij KRW, duurzaam bodembeheer en energiebesparing.

9 FINANCIËN

De financiële middelen voor landbouw zijn al vastgelegd in verschillende budgetten van de provincie.

De financiële middelen die beschikbaar zijn voor de uitvoering van de Agenda Landbouw voor de periode t/m 2015 zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Het overzicht maakt helder dat de verreweg de meeste financiële middelen voor landbouw in te zetten zijn door de programmabureaus (budget UFL). De programmabureaus hebben in de gebiedsprogramma's de prioriteiten die aangegeven zijn vanuit landbouwbeleid inhoudelijk en financieel geprogrammeerd.

Gelabelde middelen	Verantwoordelijke afdeling	Bedrag t/m 2015 (in mln euro)
Landbouwstructuur/POP2	UFL	1,4
Project Laakzone (kavelruil)	UFL	0,25
Duurzame landbouw/POP2	UFL	0,05
Nog te programmeren landbouw	UFL	1,5
Leader (EU-middelen en co-financiering)	UFL	0,78
Middelen Provinciaal Milieu Beleidsplan Ontwikkeling beleid	FLO	0,065
Middelen Provinciaal Milieu Beleidsplan Uitvoering beleid via LaMi	UFL en FLO	0,247 (in het jaar 2012) 0,220 (in de jaren 2013, 2014 en 2015)
Middelen beleid landbouw	FLO	0,164 (0,041 per jaar)
		Totaal 5,12

10 TOT SLOT

Met de activiteiten uit deze Agenda Landbouw willen wij de komende jaren een stap zetten in het bereiken van het toekomstbeeld voor 2025 zoals geschetst in de landbouwvisie. Wij doen dit door zoveel mogelijk partijen te betrekken bij de uitvoering. De beschikbare middelen zijn vooral geprogrammeerd via de programmabureaus. Uiteindelijk streven wij een toekomstbeeld na waarbij de landbouw voedsel kan produceren, het landschap open en groen kan houden, kan bijdragen aan milieudoelen en kan inspelen op de vraag naar rust, ruimte en beleving. Na 3 jaar evalueren we de Agenda Landbouw.

AFKORTINGEN

ANV	Agrarische Natuur Vereniging
AVP	Agenda Vitaal Platteland
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BSN	Beschermde Natuurmonumenten
DEK	Duurzaamheid, energie en klimaat
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DR	Dienst Regelingen
EC	Europese Commissie
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
FLO	afd. Fysieke Leefomgeving (provincie Utrecht)
GLB	Gemeenschappelijk Landbouw Beleid
ILG	Inrichting Landelijk Gebied
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water
LaMi	Landbouw Milieu
LER	Landbouw Effect Rapportage
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MEC	afd. Mobiliteit, Economie en Cultuur (provincie Utrecht)
MER	Milieu Effect Rapportage
N2000	Natura 2000
Nbwet	Natuurbeschermingswet
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
POP	Plattelands Ontwikkelingsprogramma
PRS	Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie
PRV	Provinciale Ruimtelijke Verordening
RAK	Ruilverkaveling met Administratief Karakter
RAP	Ruimtelijk Actieprogramma
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
RLS	Regeling Landbouwsubsidies
RO	Ruimtelijke Ordening
RodS	Recreatie om de Stad
SNL	Stelsel Natuur en Landschap
TOP	Toeristisch overstappunt
UFL	afd. Uitvoering Fysieke Leefomgeving (provincie Utrecht)

UU
VIC
VSN

Universiteit Utrecht
Veenweiden Innovatiecentrum
Verordening veehouderij, stikstof en Natura 2000